

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

GS 0 33 117

3/1

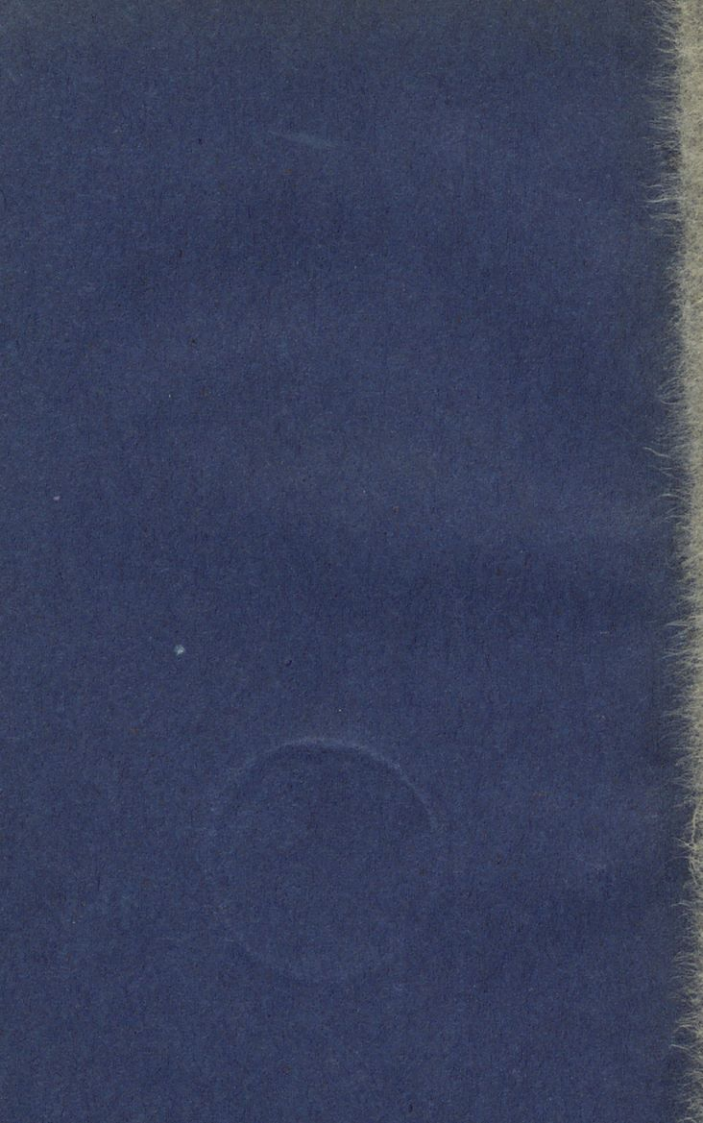

33117, II, B, g 192

(III, 1)

Učenke

v petih delih sveta.

Spisala

Elizabeta Berthet

prevél

Anton Sušnik.

(Francoska akademija je to delo odlikovala z nagrado
«Monthyon» v znesku 10.000 frankov.)

III. zvezek.

V Ljubljani.

Založil in prodaja **Janez Giontini.**

1889.

[3/1]

030026218

Izanami, mala Japonka.

I.

Japonsko plemstvo. — Stanovanje daimijevo. — Slavnost igračic in slavnost svetilk. — Pisava môž in pisava žena. — Spev «irofa».

Mnogi potopisci nas, prebivalce Japonske, nazivljejo «iztočne Francoze», koje ime sploh tudi zaslužimo.

Pri nas so možje jako priljudni, obnašanje njihovo je jako uglajeno; ženske so pa zelo ljubeznjive, razumne in vesele. Žal, da se te krasne lastnosti nahajajo le pri jednom delu prebivalstva. Japonsko cesarstvo ima fevdalno vlado, kakeršna je bila v Evropi v srednjem věku. Pod vrhovno oblastjo Mikada, duhovnega vladarja, in Sjoguna, njemu namestnika ali vojaškega vladarja, upravljajo državo daimi ali najemni knezi, kojih je nad šest sto. Daimi tvorijo najvišje plemstvo, toda med seboj so jako prepirljivi.

Mnogi izmed teh knezov so naklonjeni napredku in bi radi evropske novotarije uvéli v svoje dežele, toda večina, in to je ravno najmočnejša, nepremično gojí obi-

čaje davne minolosti. Vsak tak posameznež tvori takorekoč državo v državi, ker prebiva v gradu, zavarovanem z različnim orožjem, in ima na pomoč mnogo podanikov, suličarjev, kopjenikov in opròd, tako da se mnogi i cesarski vladi mogó zoperstavljati.

Ti daimi so bajè uverjeni, da pohajejo iz plemenite krvi bivših vladarjev, ter se obnašajo vselej kot pogumni, ponosni in neudajni vitezi. V njihovih palačah v mestu Jedu, v kojem morajo saj vsako drugo leto ali vsako drugo polletje vsled zakona bivati, živé v krogu svojih dvorjanov, vojakov in slug popolnem odločeni od družih prebivalcev nižjih vrst. Ako se prikažejo v javnost, spremljajo jih njihovi oboroženi glasniki ter se morajo kupci, meščani in ostali prebivalci ustaviti pred sprevodom in pripogniti k zemlji; najmanjši prestopak zoper to čast kaznuje se s smrtjo. Toda vsi daimi nimajo pravice do take časti. Manjša prava, nego ti knezi, uživa bolj krotkejše plemstvo druge vrste.

V njihovih zasebnih poslopih ne gomazí toliko stražnikov in služinčadi, kajti njim samim ne preostaja družega nego izvrševati nekaj urad na dvoru Sjogunovem. K takim je spadal i oče moj.

Stanovali smo v Jedu v oddelku, nazivljenem Soto-Siro, ki je bil odmenjen samo plemstvu. Hiša naša ni bila tako obširna kakor palača imovitih knezov, v koji je bilo nastanjenih jeden ali dva tisoč oseb; ali zavarovana je bila z visocim zidovjem in obdana s prekopi, napolnjenimi z vodo. Znotraj je bila opravljena mestjanski. Za tem zidovjem je stalo nekoliko stavišč, lahko zidanih, izmed kojih so bila nekatera opravljena za gospodarja in rodbino, druga za njegovo služabništvo.

V teh stanovanjih po starodavnem običaji japonskem ni bilo skoro nobenega pohištva. Še le zvečer razpredelé večje sobe v manjše sobice s takozvanim prepaženjem iz lesenih okvirjev, ki so polepeni z papirjem.

Postelj ni bilo, kajti na Japonskem je v obče navada spati na debelih blazinah in glavo podpirati s široko klopico. Tudi stolov ni pri nas; vsedamo na tla z nogami navskriž. Mestu miz imamo široke klopi, jedva petino metra visoke. V skrinjah se nahaja nebrojna množica ročkov, vrčkov in porcelanastih čašic. Obleka vse rodbine se shranjeva v zabojih, ki so izgotovljeni od povoščenege platna. Sredi med vso to šaro je prepotrebni samovar za čaj.

Večinoma sem po dnevi bivala na vrtu. Noben Evropec niti pojma nima o naših razkošnih vrtičih. Na našem vrtci, niti sto metrov dolgem ali menj širokem, je tekla reka, ondi je bilo jezerce, vodomet, lopica, most, drevoredi in kijoski, vse v liliputanskih razmerah, zaradi tega je bil ta vrtec prej za deco nego za odrasle. In kako umé naši vrtnarji gojiti drevje, da hrast, topol ali drugo gozdno drevje lik trepetlika jedva jeden meter visoko vzraste. Za to imamo pa tudi premnogo cvetlic. Ako drevesa naša izgledajo kot pedi-možici, so pa cvetlice naše ogromne velikosti, to so velikani krasnih barev in prijetne vonjave. Sredi te umeteljske prirode preživela sem vso detinsko dobo. Vsak dan zjutraj, ko so moj oče, opasani z dvema sabljama, ogrneni v dolg brokatov plašč z rodbinskim znakom, pokriti z široko čepico od povoščenega platna, odšli s svojim tajnikom in jednim nosilcem solnčnika v Sjogunovo palačo, hodila sem z materjo in svojim mlajšim bratcem na vrtec, kjer smo ostali ves dan.

Hrano smo uživali v kijosku. Japonci so jako skromni, navadno zavživajo malo riža, jajec, rib, ovočja ali čaja. Nekatere jestvine polivajo z opojno žganjico od riža, nazivljeno «saki». Mesa nikoli ne uživajo in si le redkokedaj privoščijo kako kuro.

O koliko srečnih dnij sem preživela z bratom v tem rajskem parku! Nismo se mogli naveličati igre sè zmajem, lovili smo na trnjek rudeče ribice ali smo pa streljali z lokom. Drugih igračic, koje izumljivi obrt japonskim decam vedno omišljuje, smo imeli v obilici. Brat moj, dve leti mlajši, imel je nad máno neko oblast, dasi je bil petnajst let star, ko je bil uvrščen med možé. Do te dobe sva si bila jednakopravna. Ko sva se vkupe sprehajala, spremljana od matere ali nekaterega sluge, šla sem vselej po domačem običaji za njim; na ramenih sem imela všito sabljico, kot znak plemenitega rodu. V očetovi hiši se je moj brat udeleževal vseh zabav, a tudi teh, ki so bile izključljivo namenjene za deklice, na pr. iger z možíci in punčikami, kojih se nahaje obilo v vsaki rodbini. Ta otroška zabava je po Japonskem takó razširjena, da se nek v to odločeni dan v letu vrší po vsi deželi splošna slavnost igračic.

S kakim hrepenenjem deca pričakujejo to slavnost, ki pripada na prvi teden meseca aprila, si ne morete predstavljati! Na ta dan je kaj veselo po hišah, kjer so deklice. V najlepši čumnati, olepšani s cveticami, so izložene vse igračice, koje je deklica prejela počenshi od svojega rojstva. Tudi jaz

sem imela mnogo igračic. Jedna je predstavljala Mikada v zlati, brokatovi obleki z demantno iglico; druga je predstavljala Sjoguna v vojaški obleki. Vrhu tega sem imela nekoliko boginj iz našega bajeslovja in nekoliko ženà, izvršujočih verske obrede: jedna izmed njih nazivlje se gospa s pahljačem, druga zopet gospa s zlatimi ribicami i. t. d. Nekatere igračice so predstavljale naše velmože iz minule in sedanje dobe. Pred temi igračicami, razpostavljenimi sredi pestrih cvetlic, razpolaga domača hči različne slaščice. Sevèda se jih igračice ne dotaknejo, ali zbrani gostje jih zvečer pokušavajo, ko so se prej zabavali s petjem in plesom.

Druga slavnost otroška je slavnost svetilk ali lampijonov.

V ta večer se potikajo tolpace veselih dec po ulicah razsvetljenega mesta Jedo, mahajoč s pisanimi lampijončki. Moj plemeniti stan mi je zabranjeval, udeleževati se teh pouličnih veselíc, toda slavnost lampijonov smo imeli v krogu mojih povabljenih tovarišic. Bili smo veseli, kakor se spodobi.

Ali brezskrbna leta detinstva minola so ko kratke sanje. Morali smo misliti na važnejše reči, nego so igračice. Za poučevanje

mladine se pri nas zeló marljivo skrbi. Velika pozornost je pri nas za javne šole, in ni ga po vsi deželi delavca, ki ne bi umel čitati, pisati in računati. Osebito oče moj, ki je bil pristaš neposrednje stranke, se je na vse mogoče načine trudil odstranjevati starodavne predsodke, kateri so ločili Japonsko od ostalega svetà, hoteč skušene zavóde v Evropi ustanovljati i pri nas.

Skrbni moj oče skrbel je osebito ne samo za bratovo izobraženje nego tudi za moje. Očetovo dostojanstvo ni pripuščalo, da bi njegovih otroci obiskovali javne šole, zaradi tega je bilo naše poučevanje izročeno posebnim domačim učiteljem.

Prva leta učila sva se z bratom skupaj.

V deželi naši poslužujejo se dvojih črk: prve pismenke so lažje, činski črkovni abc, takozvani firakana; učé se ga dečki in deklice ter se ga poslužujejo k splošnemu dopisovanju. Drugi, zvókovi, je mnogo težavnejši, imenuje se katakana in je samo za dečke. Posledica temu je, da mož more čitati žensko pisavo, toda ženska neumi čitati možke pisave, izimši, če bi le-ta rabil skupno abecedo firakana. Naš učitelj, velikomestni učenjak, nas je kaznjeval s pahljajem ter nam je ukazal peti, če treba nekoliko ur zapored abecedo firakana,

obsezajočo nekoliko kitic, koje se vsled prvih besed imenujejo irofa. Nekatero kitice slové takó - le: «Barva in vonjava mine. — Na tem svetu ni nič stalnega. — Denašnji dan zgine v propast minolosti; sanje nikedar ne smejo biti vzrok žalosti.»

Sedeči na blazini pred učiteljevo bralno mizo smo ponavljali take narečnice, dokler se nismo naveličali. Naučivši se vso abecedo irofa, dobili smo papir, prevlečen z lakom, ščetko in činski tuš (črna barva), da bi se učili pisati ali bolje rečeno: risati.

Kakor Kitajci, naši prvotni učitelji, istotako i mi zaznamujemo svoje misli na papir, rišoč od desne proti levi v vrsticah od zgoraj navzdol. Ko smo se naučili čitati in grbe risati, prejeli smo knjige. Po tem smo se jenjali skupaj učiti. Brat se je učil pisave katakana in pozneje je obiskoval visoke šole. Jaz sem pa ostala pri svojih črkah za ženske; vrhu tega sem se učila gôdbe, igrala sem na gotto, to je naš glasovir, in na samsin, našo kitaro.

Na očetovo željo sem se učila francoščine, koje se sam ni smel učiti, a vender je želel, da bi ga seznanila z vedo in umetnostmi zapadnih deželâ. Ta okoliščina je bila povod posebnemu dogodjaju, kojega vam hočem tú pripovedovati.

II.

Todgin. — Učitelj francoščine. — Cuav in samuraj. — Razburjenje.

Omenila sem vže, kako dolgo se je narod naš obnašal neprijateljski k vsem tujcem, osebito pa k Evropcem. Svoje dni so tujci smeli samo na nekateri otočec našega cesarstva in to z jako ponižujočim načinom. Njim odkazanega mesta niso smeli ostaviti iz bojazni, da bi ne bili ubiti. In še dandanes, dasi so bile velevlasti evropske in amerišanska ljudovlada vmes posegle in celó vlada japonska sama, da so odpravili stare zakone, ni svetovati tujcu, hoditi po velikih mestih brez vojaškega spremstva ali jakunin ov.

Ljudstvo se proti tujcem obnaša v obče spoštljivo. Se čuje li na ulici krik «todgin» (t. j. «ljudje od zapada»), s kojim se njih prisotnost mimogredočim oznanja, se zbirajo meščanje, da bi je videli in je pozdravili.

Žal, da niso vsi stanovniki jednacega mišljenja. V tem oziru so najstrastnejši še oni zaslepljenci z dvema sabljama, ki se v svojem prenapetem domoljubji ne bojé celó umora na javni ulici, če treba.

Da bi pa ušli zakoniti kazni, razpórijo si raje trebuh. Ta način samomora, ki je uže od pradavnih dôb ukoreninjen v deželi,

zôve se «harakiri». In če še dandenašnje na Japonskem preganjajo tujce, si lahko mislimo, kako je moralo to žalostno biti, ko so bili veljavni še stari zakoni!

Moj učitelj francoščine me je vselej z največjo opasnostjo hodil poučevati v Soto-Siro. Ali rodbina naša bila bi morala mnogo pretrpeti, ko bi bila rojakom znana njegova narodnost in povod njegovega obiskovanja.

Učitelj moj, ki je vsprejel ime Ben-Ali, bil je še mlad; obličje njegovo bilo je brazgotinasto, od solnca opaljeno, in vsled vednega potovanja bilo je telo njegovo krepko, ter je izgledal starejši nego je bil v istini. Sploh smo ga smatrali za rojenega Francoza in vedeli smo tudi, da je dlje časa bival v neki francoski naselbini v Indiji. O svoji preteklosti ni kaj rad govoril, ter se je izogibal radovednim vprašanjem. Zmožen je bil po polnem vseh jezikov; japonski je isto takó pravilno govoril kakor francoski. Da bi pa mogel brez strahu povsodi javno hoditi, rekel je, da je indijski moslemim; za voljo tega je nosil turban in orijentalško obleko. Bil je zeló dvorljiv, odkritosrčen in ponosen; jako živo je pripovedoval dogodjaje, kojih se je baje po mojem mnenji bil sam udeležil. Njegov veseli značaj se je izbornó ujemal z našim narodnim značajem;

radi tega so ga povsodi imeli radi, osebito moj oče so ljubili njegovo družbo.

Na Japonskem i prosjaki dobivajo milodare, ki počenjajo vesele burke in se smešno obnašajo.

Ben-Ali nas je obiskoval skoro celo leto, jaz sem pa med tem znatno napredovala v francoščini, dokler se ni neprijateljstvo zoper tujce po vsem Japonskem vnelo vsled nekega političnega dogodjaja. Noben Evropec se ni smel več sprehajati in hoditi očitno v Jedu; da, celó poslániškim členom tujih vevlastij je bilo javljeno, naj ne hodijo iz svojih palač, ker vlada ni mogla biti porok za njihovo osebno varnost.

Ben-Ali je stanoval v mestu Jokohama, ki leži od Jeda nekoliko kilometrov daleč, ter je odtodi teden za tednom prišel nekolikokrati k nam. Toda tudi v mestu je ostajal včasih po več tednov pri kakem poslaniku. Dasi se je navadno še vselej jako prekanjeno priplazil po najobljudenih ulicah k nam, smo vendar dvomili takrat, bo li vendar tako drzen in pogumen in pride k nam. Nič sluteča, kaj se zvnaj po mestu vrší, ga pričakujem ob naznačeni uri. A v istini je bil moj učitelj francoščine takó vesten, da se ni dal odstrašiti od svojih dolžnostij po razburjenem ljudstvu. Ob določeni uri se

napoti v našo hišo v Soto-Siro. Tega dné je bil tako previden, da je svojo orijentalško obleko zamenjal z národno japonsko. Oblečen je bil z národnim «kirimonom», to je lahko domače krilo, ter opasan s tenkim pasom, na nogah je imel modre nogovice in slamnate pantoflje ali krevse, glavo je pa imel po tuzemskem običaji vso obrito. Da bi pa tudi oči narodnosti njegove ne izdale, nataknil si je na nos činske očali, velike kot preste. V jedni roci držeč palico a v drugi pahljač, poda se torej Ben-Ali na pot, misleč, da v tej obleki najprej zakrije svojo narodnost.

Začetkom mu je še vse šlo dobro. Prehodil je najživahneje ulice kupcev in prodajalcev popolnem nepozorovan. Prišedši pa v oddelek «daimijev», ugleda na ulici tolpo «samurajev», plemenitažev najnižje vrste, opasanih z dvema sabljama. Soditi po grbih, koje so imeli naslikane na hrbtih, spadali so ti samuraji k stranki odpornih ali z vlado nezadovoljnih knezov.

Nekateri izmed njih so ga jako pazno ogledavali; ko jim pa naš prebrisan tiček pokorno pade k nogam po tuzemskem običaji, pustili so ga mirno naprej.

Toda jeden izmed njih je opazil pri njem nepravdo japonsko hojo ter se poda za njim, da bi ga natančneje opazal in pregledal.

Ben-Ali se je pa obnašal jako hladnokrvno.

— «Kedo si? Od kodi si?» vpraša ga naglo samuraj, položivši svojo roko na sabljo. Ben-Ali mu na to vprašanje odgovori z navidezno ponižnostjo; vender so znabiti njegove besede prouzročevale nekako sumnjo.

Samuraj mu srpo pogleda v oči, jezno kričeč: — «Nisi Japonec . . . Todgin si!» Potem se obrne k svojim uže odhajajočim tovarišem ter na vse grlo vpije: «Todgin! todgin!»

Vsled tega hrupa se obrnejo njegovi tovariši, čuvši prepir samurajev z nepravim Japoncem. Samuraj je uže v svoji jezi hotel mahniti sè sabljo po Ben-Aliju; toda slednji brzo zavihiti svojo popotno gorjačo ter loputne ž njo po obritem obličji svojega sovražnika. Na to ga zgrabi ter ga tako ročno zasmodi na tla, da je bilo v tem videti uže njegovo večletno spretnost. Po tem prizoru se spusti Ben-Ali v beg, preganjan od razljutenih in kričečih samurajev. Vsi so bili zeló razburjeni, kajti za njih tovariša je bilo to najsramotilneje, največja sramota in ponižanje, ktera se more sploh pripetiti japonskemu plemenitažu. Samuraj je bil udarjen na glavo, vržen na tla in če se mu ne posreči izmiti te maroge s kroja svojega so-

vražnika, ne preostaje mu družega, nego razparati si trebuh, da takó uide sramoti, zgubiti svoje uradniško dostojanstvo.

Ta okoliščina bila je dobro znana i njegovim prijateljem, zaradi tega so jako besno drli za tujcem, ki se je drznil tako sramotilno slepiti domače plemenitaže. Ali Ben-Ali je dobro vedel, kake nasledke bi bil imel čin njegov, ako bi ga dobili v pest, zato je tudi bežal, da se je vse kadilo. V širokih in samotnih ulicah daimijev ga niso mogli lahko prijeti; imeli so ga vedno pred očmi. Bežal je po najkrajšem potu v našo hišo. Ker je imel samuraje uže precej vzad, menil je, da je rešen. Ko prisopiha do vrat, naroči vratarju, naj se dobro oboroží proti napadovcem, ki so mu za petami.

Za one razburjene dôbe bilo je to svarilo popolnem opravičeno, zato je vratar strogo ravnal po onem svarilu.

V ta dan so bili moj oče ravno v Sjugunovi palači, kjer so opravljali svoj urad; jaz in mati sve pa sedeli z dvema strežajkama v sobici, kjer sem se navadno učila.

Ni slutili nismo, da se je nekaj posebnega zgodilo, ko vstopi Ben-Ali. Bil je vidno razjarjen. Po svoji navadi odloži svoje sandale pri durih ter se vsede na blazino poleg mene. Strežajka prinese čaj in saki, na to

se prične pouk. Ben-Ali bil je danes jako dobre volje, kajti pripovedoval je med poučevanjem nekoliko smešnic, katerim so se srčno smejale vse prisotne osebe. Mati in jaz sve pazno poslušale veselega Francoza; kar preruši nakrat glasen hrup zvonaj našo pozornost.

Kmalu čujemo hitre korake in nekoliko oseb v veži.

Ben-Ali se še gane ne.

Mati, vsa prestrašena, pošljejo strežajko vprašat, kaj se je pripetilo zvonaj.

A strežajka se ne vrne. Ko pa hrup le ne potihne, pošljejo mati ven drugo strežnico.

Zdaj še le prekine Ben-Ali poučevanje.

— «Eh kaj!» dé japonski, «ta hrup dela gotovo nek samuraj, kojega sem ne daleč od todi podrl na tla.»

— «Kaj pravite?» vskliknejo prestrašena mati, «samuraja ste pretepli?»

— «Zastonj ne! Zmerjal me je s 'todgi-nom' ter mi hotel prekljati glavo . . . Branil sem se z gorjačo ter sem ga premagal.»

— «Nesrečnež! Kaj ste storili? Vsi smo zgubljeni.»

— «Za Boga, človek se vendar ne sme pustiti ubiti, kot ovca. Mislil sem, da je zgubil ta porednež mojo sled.»

Zvunaj je hrup vedno nevarneji postajal, kojega je še zvok gongov, katerih se mi mestu zvonov poslužujemo, delal še večjega; oče, strahù blede lik luna, so ravno prihajali.

III.

Dva plemenitaža. — Razžaljena japonska čast. — Strašno trenotje. — Sredstvo. — Ohajo!

Čujte, kaj se je dalje zgodilo: Samuraji, dasi niso mogli dohiteti Ben-Alija, vender niso popustili nadeje na osveto, ko vidijo, da jim je ušel v našo hišo.

Torej se požurijo, da bi čim prej dospeli k nam. Potoma se jim pridruži mnogo družih plemenitažev «dveh sabelj» in nekoliko loninov, reformovanih vojakov, kateri so očiti neprijatelji tujcem.

Bili so tedaj dosti močni, da bi lahko siloma vdrli v našo hišo, ker je pa bila to hiša dajmova, ni smel brez izrecnega dovoljenja Sjogunovega nihče notri.

Načelnik te prihrumele tolpe se poda torej v vladarjevo palačo po dovoljenje, zatem so se pa drugi nastavljali in zbirali pred hišo.

Bode li Sjogun, ki je bil v tem času Evropcem naklonjen, v to privolil? Kedó je mogel to vedeti!

Tolpa je pazljivo opazala hišo, da bi tujec ne ušel njeni osveti.

V tem trenóti se moj oče vrnejo iz palače domòv. Ugledavši toliko množico zbranega ljudstva in vojakov v orožji, pobarajo najbližjega občana uljudno, kaj neki pomeni ta hrup. Na to takoj iz množice pristopi k očetu oni samuraj, kojega je bil namlatil naš francoski učitelj.

Njegova raztrgana obleka je bila še vsa zaprašena in iz glave mu je kapljala kri. Mojega očeta je nekoliko poznal. Oba se globoko priklonita.

— «Blagorodni gospod!» jame samuraj, «bedni todgin me je napadel ter me z gorjačo ranil na glavi, potem je ušel v Vašo hišo; nádejam se, da nam ga gotovo izročite, in se torej osvetimo na njem po našem pravu.»

Ko si oče dadó pojasniti vso zadevo z natančnejimi podrobnostimi, pač niso dvojili, kedó je tožnika osramotil.

— «Plemeniti gospod!» dé samuraj, «pomislite, naši zakoni o časti so neizprosni! Neohladam li osvete svoje v krvi onega tujca, veste, kaj me čaka . . . Zanašam se popolnem na Vaše pravicoljubje in mi izročite krivca, ki se je skrila v Vašo palačo.»

Oče so bili v strašnih zadregah, kajti uvidevali so vže naprej vse možne posledice tega neljubega dogodka.

— «Blagorodni gospod!» odgovoré moj oče, «ko bi Vam izročil svojega gosta, oskrnil bi po naših nazorih svojo čast. Vender s tem nečem zagovarjati njegovega postopanja, ki me je zeló užalostilo . . .»

— «Jako dobro; toda če Vam velemočni Sjogun zaukaže, ostanete še pri svojem odporu?»

— «Ne vem, kaj bi storil . . . Toda nimate še tega povelja! Ko se mi vroči, se bom še le odločil.»

— «Sam Vam vročim ukaz,» odgovori samuraj.

Oba se priklonita jeden družemu uljudno.

Oče pristopijo k durim, koje se odpró na dano znamenje, ter smuknejo sami v hišo in nihče izmed ljudstva se ni drznil vstopiti za njimi.

V hiši je bilo vse po konci. Oče ne brigaje se za hrup služinčadi gredó naravnost v salonček, kjer smo mi sedeli vkupe.

Ko Ben-Ali očeta ugleda, vstane hladnokrvno in se kakor navadno nasmeje.

— «Nu, plemeniti gospod,» reče on, «gotovo vže veste moj nepremišljeni čin!»

— «Nekoliko!» odgovoré oče, zatajevaje svoje razburjenje; «dve sto samurajev si o tem pripoveduje, komur se zljubi poslušati . . . Vsi bomo trpeli!»

— «Branil sem se samo, ker sem bil nevarno napaden,» odgovori na to Ben-Ali; «poslušajte me, blagorodni gospod daimi: Francoz sem, služil sem med Cuavi v Alžiru . . . zakaj sem ostavil svojo domovino in kako sem prišel na Japonsko, kjer zaradi kruha svojega poučujem Vašo predrago hčerko Izanami, to pripovedovanje bi Vas nezanimalo . . . Znano Vam je, da se francoski Cuav ne pusti kar takó usmrtiti, bodisi od Japonca ali Kitajca, plemenitaža ali siromaka in naj bi imel plemenitaž mestu dveh celó dvajset sabelj!»

— «Vi sodite Vaš čin po Vaših nazorih, prijatelj,» dé mu daimio; «a nesreča hoče, da so okoliščine dokaj nevarneje postale . . . Veste li, če Vas ne umori samuraj, da si mora sam razparati trebuh?»

— «Če mu to ugaja in se mu zljubi, mu nihče tega ne brani,» odgovori Cuav hladno.

— «A on oblega sè svojimi prijatelji mojo hišo in če le greste iz hiše . . .»

— «Tega mi ni treba;» tu sem popolnem zadovoljen . . . tu je riž, čaj, saki, da, i

meni draga družba,» pristavi uljudni Cuav usmevaje se na nas, «in plemenitost Vaša gotovo ne pripusti, da bi bil izročen sovražnikom svojim . . .»

— «Tega ne učinim, bodite uverjeni, Ben-Ali; ako pa Sjogun dovoli, vdere tolpa v mojo hišo in ne smem se mu tu protiviti . . .»

— «Presneto!» vsklikne Francoz, praskajoč se za ušesi, «verjemem, da je potem vse zastonj. Ako me zasačijo, imajo me v pestéh; proti presili ni odpora — Vaš Sjogun me ukaže obglaviti in stvar je zopet v redu.»

— «Zeló se motite,» odvrnejo oče hladno, «stvar bo imela hujše nasledke.»

— «Kaj bi se pa moglo še prigoditi?»

— «Ako se prikažete iz hiše, bodi si dobrovoljno ali vsled ukaza njega veličastva Sjoguna, prisiljen sem tudi jaz, da izvršim ‚harakiri‘, t. j. preparati si moram trebuh; kajti moje plemenitaško in hišno pravo bilo bi s tem onečasteno. Take sramote bi ne mogel preživeti.»

Ben-Ali je bil kar omamljen, ni mogel razumeti tega občutljivega vprašanja o japonski časti. Mati in jaz sve bili uverjene, da se oče ne šalijo in da bodo takó tudi storili. Obé polijó solzé, kar so pa oče ostrim pogledom zaprečili.

Po kratkem molku dé Francoz odločnim glasom:

— «Druge pomoči ni záme . . . posodite mi svojo sabljo, podam se torej iz hiše . . . Srečam li samuraja, pozovem ga na častni dvoboj, da more zadostiti svoji razžaljeni časti.»

Oče zmajó z glavo.

— «Naši odnošaji so zeló različni od Vaših. Le jeden korak iz hiše, a vsi samuraji Vas napadejo ter Vas razsekajo na drobne kosce. Čast mi ne pripušča, da bi Vas izročil taki nevarnosti.»

— «Za Boga, kaj mi je torej storiti?» vsklikne Ben-Ali nepotrpežljivo.

Vsede na blazino in si naliže sklenico «saki».

Bližala se je noč. Svetiljke v stanici so bile vže prižgane. Lomoz zbranega ljudstva pred hišo ni še pojemał.

Nisem se mogla umiriti; dasi sem bila šelé dvanajst let stara, umela sem vender nevarno trenutje.

Oče gredó navlašč povprašat, kakov položaj da je. Kmalu se vrnejo in pravijo:

— «Množica skrbno čuva dom pri svetlobi svetiljk, da bi nihče ne mogel uiti. Moj prijatelj, kojemu sem dovolil vstopiti v mojo hišo, mi je pravil, da se Sjogunovo

privoljenje pričakuje vsako trenutje . . . Vem torej, kaj me čaka.»

Obupno sve vskliknili.

Ben-Ali pa ljuto skoči z blazine kvišku.

— «Naredite temu vže konec,» kriči; «ukazite, da mi vrata odpró, prosim Vas za to sam; . . . prepustite me usodi!»

Japonski plemenitaž se obotavlja.

— «In če prav prosite, Ben-Ali, tega ne morem privoliti. Dokler vladam s svojim hišnim pravom, dotlej je dom moj Vaše zavetišče. Saj bi se tudi takó častno ne izmotali!»

— «Bogme! Vaša japonska čast je presneto puhla!» odgovori na to stari Cuav. «Ali iz hiše moram priti na vsak način in če tudi prelezem zid!»

— «Potem si pa preparam trebuh,» déjo na to oče.

— «Kaj se mora s to besedo vsak govor končati?» vpraša Ben-Ali.

Oba sta molčala. Kar mi šine v glavo druga misel.

— «Oče, čujte! kaj pa, ko bi mogel naš učitelj nepozorovan uiti do vélikega zaliva morského? Ondi bi bil gotovo rešen nevarnosti.»

— «To je sicer možno, ali kaj s tem misliš, Izanami? Véliki zaliv je odtodi več nego sto korakov daleč!»

— «Morebiti da do tjã dospeje po podzemski hodbi.»

Pojasnila sem nadrobno svoj predlog. Vlani smo se v očetovi neprisotnosti igrali z bratom na našem vrtu. Prilično vrtnarjev pomočnik, ki je blizu nas delal, iz radovednosti privzdigne staro pločo, ki je bila le površno pokrita s prstjo. Pod to pločo ugleda prostorno jamo, iz koje je nizka hodba dalje vedla pod zemljo. Neizkušen moj brat spodbada dečka, naj preišče tajno skrivališče. Jaz jima nisem mogla braniti. Skozi podzemski predor prilezeta do vélikega zaliva. Tu je bil pa izhod zaprt s staro zarujavelo mrežo.

Ko sta vse preiskala, zleze mladi daimio z vrtnarjem iz predora in prikrijeta ga zopet s pločo in prstjo. Ker se je pa brat bal očetove kazni, prosi me, naj to ne povem očetu.

Oče me natanko poslušajo ter pravijo:

— «Res je bil na našem vrtu vodovod, po kojem se je odtekala nepotrebna voda iz našega jezerca in vodometa v odtok. Sedaj se voda spušča v sosedov vrt, in podrli smo vodovod . . . Nu, Izanami, ali veš, ni li kanal na nekaterih krajih zasut?»

— «Kanal je še dandanes nezasut in neporušen,» zagotavlja nam brat. «Ako se

človek pripogne, lahko prehodi hodbo od konca do kraja brez vsake ovire.»

— «Veš li dobro, na katerem kraji leži ploča?»

— «Jako dobro. Ravno tik nje smo usadili šibko cedro. Prst se lahko odstrani z nogo.»

— «Se ujemate li s tem predlogom, Ben-Ali?» praša daimio, «ste li pripravljeni uiti po tem potu?»

— «Zakaj ne?» odgovori odločno Francoz. «Dospevši torej srečno v véliki zaliv, sem rešen. Plavati znam lik pliskavica, kaj lahko bi se ondi skrila med ladijami . . . . V tej temni noči bi me ne zasledili ni jakunini in lonini, ni drugi nini «svete dežele», kakor imenujete svojo domovino. Pred solčnim vzhodom bom uže v Jokohami na kaki evropski ladiji . . . . Torej na delo, ne trajimo dražega časa . . . . Vam, ljubeznjiva princezinja (navadno me je takó nazival), ostanem dolžan voščeno svečo, ako uidem živ in zdrav temu škripcu.»

Vzel me je v svoj naročaj ter me poljubil.

Šli smo po prstih na vrt v temi, da bi ne vzbudili pozornosti. Nad zidovjem blestele so svetiljke. Rastoči hrup nas je spodbadal k hitremu činu.

Kmaló sem našla cedro brez težave, kojo smo izruvali, sluga je pa z lopato odstranil prst, odkril pločo, in hodba je bila odprta.

Na to Ben-Ali in oče preiščeta jamo s prižgano bakljo. Daimio se je hotel osebno prepričati, je li mogoče izvršiti moj predlog, ináče bi ne bil svojemu gostu dovolil nastopiti tako nevarne poti. Ko se s tem umiri, poslovi se z mojim učiteljem ter mu stisne nekaj v roko, najbrž nekoliko zlatih rupij (vzhodno-indijski zlat).

Ben-Ali stopajoč v predor, mi kliče uljudnim glasom:

— «Ohajo! (z Bogom) princezinja, kedo Vas bo sedaj poučeval?»

— «Ohajo! Ben-Ali,» odgovorim solzeča, «spremlja naj Vas Oni, ki je varuh potujočim!»

Francoz, namignivši še z roko, izgine v temni hodbi.

Japonski plemenitaž se ni prej ganil z mesta, dokler ni ugledal znamenja sè svetiljke konci vodovoda, v dokaz, kakor sta se bila zmenila, da se je beg posrečil. Daimio se globoko oddahne, kot bi se mu bil kamen odvalil od srca.

— «Pojdimo domòv!» dé nam ves vesel. «Našemu gostu se je posrečilo brez ovire priti iz našega stanovanja. Tako sva se oba

častno izmuzala iz preteče nam nevarnosti. Sedaj naj pa pridejo samuraji!»

Po njegovem povelji je bila odprtina v jamo zopet pokrita s pločo in prstjo, da, celó cedro smo usadili na prejšnje mesto, da bi česar ne vzbujalo suma.

Jedva se je vse to izvršilo, oglasi se pred hišo oglušujoči zvôk gongov in glasna nevolja ljudstva.

Vratar ves prestrašen pride oznanit, da je častnik prinesel ukaz od njega veličastva Sjoguna ter prosi, naj ga brez odlašanja pusti k nam.

— «Dobro mi došel,» odgovoré oče spoštljivo.

Sami so pa šli odperat duri.

S cesarskim poslancom prihrumé samuraji v hišo, kričeč na vse pretége: «Todgin! todgin!»

Zasramovani samuraj, mahajoč z golo sabljo, je srdito kričal:

— «Kje je todgin? . . . Sam ga posekam!»

— «Kak todgin?» vprašajo oče važnim, toda nekoliko muhavim glasom. «Mênim, da je bil to kak tiček, kajti sfrfotal je čez plot.»

Preiskali so naše stanovanje in vrt natančno, toda našli niso todgina, da, niti o

skritem vodovodu, koder je ubežal, niso zvedeli.

Je li zasramovani samuraj poginil vsled samomorstva, mi še do danes ni znano.

Čez tri dni po tej dogodbi, vsprejeli so moj oče pismo, v kojem jim Ben-Ali poroča, da je živ in zdrav Japonsko za vselej ostavil in da se vrne nazaj v Evropo na ladiji.

Srečna sem, da ta dogodba ni záme imela hujših nasledkov!

Juana, mala Mehikanka.

I.

Samostan Svete Marijete. — Moja prijateljica Rozita. —
Gnezdo kolibrijev. — Poslednji obisk. — Smrt.

Porojena sem v Mehiki, stolnem mestu ljudovlade Mehikanske.

Krasno moje rodišče s širokimi ulicami in veličastnimi spominki leži v razkošni ravnini; ne daleč od todi pa razsaja pogubonosni živelj gore Popokatepetel. Ta strašna ognjevita gora vspenja se 5500 metrov nad morjem in često prouzročuje grozne potrese. Iz njenega sivega temena se vedno vali gost dim. Tudi nekatere visoke gore na jugu so pri nas pokrite z večnim snegom.

Moj oče, imovit trgovec iz ulice zlatarjev («Calle de los plateros»), so pravili, da so bili njegovi pradedi Španjci, mati moja je pohajala iz rodu mesticev.

Zmešanci Evropecev in Indijancev, «mestici», so zelo podobni Španjcem.

Vsakemu je dopadala brhkost in dovtipnost moje matere; toda ne čudite se, drage mi tovarišice, čitati ni znala.

Zdaj, ko se je v Mehiki nastanilo tudi mnogo Angležev in Francozov, le redko najdemo jednako nevednost v meščanskih rodbinah. Za deklice in dečke, ki se hoté učiti, je založeno dosti šol.

V dobi, o koji pripovedujem, ni bilo nikomur čudno, da gospe iz boljših rodbin, kakor so bila mati moja, niso poznale ni jedne črke iz abecede.

Mati so le težko pogrešali to prednost; ker so očeta vedno zadržavali posli in trgovina, prepustili so materi vso skrb za mojo vzgojo.

Nisem bila stara še popolnem šest let, in so uže mati pomišljali na to, kako bi mene vzgojevali lepo in po mojem stanu.

Blizu našega stanišča je bil ženski samostan sv. Marijete. Ondi sicer niso vsprejemali deklic v poučevanje, še manj pa v oskrbovanje; moji materi je bila pa dobro znana neka tamošnja nuna: Donna Carmen (čitaj Karmen) po imeni.

Ta redovnica bila je mlada, omikana in zeló ljubeznjiva.

Donna Carmen je pohajala iz veljavne rodbine; samostanskemu življenju se je posvetila zaradi neke skrivne toge. Svoje obile dohodke darovala je človekoljubnim namenom, in torej ni imela najmanjega uzroka,

da bi morebiti s poučevanjem hrepenela po dobičku.

Enolično samostansko življenje jo napoti, da sprejme v odgojo svojo nečakinjo Rozito, koja je bila v mojih letih.

Ta lepa deklica je hodila vsak dan k svoji tetiki, ki je po mehikanskem samostanskem običaji stanovala v zelo prostorni izbi, opravljeni z vso opravo po želji in vkusu redovniške sestre.

Na prošnjo matere moje je dovolila sestra Carmen, da sem se /i jaz mogla udeležiti poučevanja.

Vsak dan me je spremljala Šola, naša indijanska dekla, k sv. Marijeti.

V kratkem času mi je ondi tako dopalo, da sem se le nerada vračala v očetovo hišo.

Učenje ravno ni napenjalo preveč najinih mislij; potrpežljiva nuna se je na vse možne načine trudila, da bi nama povsem ustregla in naji zadovoljila.

V dveh letih, odkar sve k nji hodile, naučila je naji krščanskega nauka, čitati in pisati. Mnogo sicer ni bilo, toda takrat marsikatera gospica še tega ni znala.

V samostanu sve se učile tudi nekaterih ročnih del in izdelovanja slaščic, kojim Španjci pravijo «dulce», t. j. sladko. V obče se je donna Carmen trudila, kot bi

bila najina mati, naji vzgojiti za dobre gospodinje. Sè svojo ljubeznjivostjo je vse dosegla pri naji, in če časih nisve imele prav, vedela naji je o tem prepričati. Komaj sve nekoliko časa delale, a uže se je bala, da bi naji ne utrudila ter naji pošlje na vrt. Časih naji je tudi s tem razveseljevala, da je na kitaro igrala národne pesni. Njen žalostni in mili glas segal nama je globoko v srca; sama je često pri tem plakala, a znale nisve uzroka.

Največ me je še na samostan vezala Rozita. Ne morem povedati, kako silno je náme vplivalo njeno prijateljstvo.

Kedarkoli sem odhajala domòv, bolelo jo je, ako je mislila, da se bove še le drugi dan videle.

A vender sve bile dokaj različne. Jaz sem bila šibka, brhka in živahna, dve lepi kiti padali ste mi po plečih; ona bila je pa bleda, suha, takórekoč v rasti je zaostala; dejali so, da pohaja iz francoske rodbine. Dasi je bila jako boječa, imela je vender usmiljeno srce in bila je zgovorna. Časih je nenadoma rekla: «Juana, smejive se!»

In smejale sve se brez uzroka, da je bilo veselje.

Nobene zabave se nisve udeležile jedna brez druge. Koprneče sve vselej pričakovale

trenotja, ko naji pošlje po dovršenem učenji donna Carmen na vrt. Tu sve se popolnem udale radovanju.

Samostanski vrt sv. Marijete bil je prav za prav dvor, podoben dolgemu štirikotniku z lepimi mavriškimi stebri, pod kojimi so se nahajale celice (izbice) za redovnice.

Sredi dvora stal je mramorovi vodnjak, iz kojega se je odtekala voda, enolično brbljajoč v manjše koritice z zlatimi ribicami. Vodnjak in korito sta bila skoro popolnem zakrita s palmovimi in pomarančnimi drevesi; grmovja bila so prepletena z vaniljo in drugimi prijetno dišečimi cvetkami in rastlinami tople pasme; vse to je tvorilo zeleni, bujni gaj. Pod tem lepodišečim, pisanim, prirodnem nadstrešjem, v kojem je pihljajl svež, hladen vetrič, sve najraje skakljale in se lovile vris-kaje lik dve preplašeni veverici.

Nune so malokedaj tjà zahajale, sprehajale so se najraje po hodbi, razgovarjajoč se med saboj ali prebirajoč molek.

Ako je vročina pripekala, poskrile so se vse, i donna Carmen, v svoje celice, kjer so sladko pospavale. Me dve po dnevi nisve nikdar hrepenele po počitku, zato sve pa ostale tudi samostalni vladarici na vrtu.

Časih sve lovile lehkonođe kolibričke in druge ptičke, ki so se poigravali z mnogo

večjimi metulji, poletajoč na našem vrtu, nasajenem z raznovrstnim bujnim drevjem in duhtečimi cveticami.

Jedenkrat zasledi moja tovarišica dva kolibrička na pomarančinem drevesu blizu vodnjaka.

V njih gnezdici — ne večjem od polovice breskve — ležala so štiri jajčeca, velika kot grah. Babica se je zelo zanja bala. Ne vem, v katero vrsto kolibrijev so le-ti spadali. Če je kak kolibriček prifrčal blizu nas, zdelo se mi je, da je to zlat orešček, posut z dragimi kamenčki. Umejete li naše veselje? Bile sve na vrtu same: radosti sve poskakovale, z rokami ploskajoč. Obe si obljubive, da o tem gnezdiči nikomur nič ne poveve, dà, celó najini dragi učiteljici, donni Carmen, ne.

Bali sve se, da bi nihče naših varovancev ne motil ali si pa celó zaklada najinega ne osvojil. Toda doma sve se materam s tem še pobahale, saj ste redkokedaj prišle v samostan in torej niste bili nevarne najinemu izključivemu imetku.

O tajno gnezdece! Vedno nama je bilo v mislih; kedar sve se učile ali pa zabavale. Da, čestokrat sve pozabile na jed in pijačo, po noči pa sve o njem sanjarele.

Če sve le trenutek imele prosto, sve uže hitele v gozdiček, kjer sve v zatišji med širokimi peresi banan opažale vsako gibanje blestečih ptičkov. Blizu gnezda sve pokladale kitice iz svežih cvetlic in slaščice, namazane z dišečim medom.

Okolu frfotajoči kolibrički so često pokuševali zánje pripravljene sladkarije. Necega dne sve pa doživele dokaj veliko veselje, ko v neprisotnosti starih kolibrijev pogledave od blizu v gnezdece. Mestu jaječec ugledave ondi štiri rudeče kroglice, pokrite z tenkimi lupinicami. Samo njihovo gibanje je naznanjalo, da so to živa bitja. Glasù teh slabih tvorov pa nisve slišale. A tudi dolgo je nisve gledale, kajti vsled najine radovednosti sta preplašena starca brzo priletela ter naji prestrašila z bojazljivim čivkanjem. Škoda, da je najina radost le kratko trajala. Ko se jednoč zopet približave gnezdu, ugledave gnjusen prizor. Prazno in razdrapano je viselo gnezdo z vejice; na tleh pod njo našle sve dva mrtva ptička. Starca sta izginila in le nekoliko metuljev je poletavalo blizu. Kdo je to razdejal? Kaka tica ujeda ali kak pajek, neprijatelj kolibrijem? — Tega nisve nikoli zvedele.

Ko vidive ta gnjusni prizor, polijó naji solze, koje privabijo k nama donno Carmen

in nekoliko družih nun. Vse so se trudile, da bi naji potolažile, kar se jim pa ni tako kmalu posrečilo.

Še le drugi dan se nekoliko potolažive. Sprehajaje se po vrtu, objeme me Rozita okolo vratu ter dé tresočim glasom:

— «Juana, kolibrički so mrtvi. Veš li, kaj je to: umreti?»

— «Ne, ljuba Rozita . . . Kolibrički so živalice . . . Otročiči pa, če umró, pridejo v nebesa. Ali tudi tega ne veš, kaj je smrt?»

— «Ne . . . Vže večkrat se mi je zdelo, da sem mrtva . . . Nič me ni bolelo, ali matere svoje in prijateljic nisem videla.»

Na to me objeme, globoko vzdihnivši.

Da bi pa te besede umeli, bodi omenjeno, da so Rozito časih obhajale medlobe, trajajoče nekoliko ur. Zdravnik je priznal, da zoper to bolezen nema zdravil.

Jednoč sem bila navzoča, ko je Rozita omedlela: zaprla je oči in ni dihala. To me je dokaj ostrašilo. Ko v dveh dneh zopet pride v samostan in nadaljuje svoja dela, nijsem pripisovala njeni bolezní posebnega pomena.

Necega dné zopet ni prišla Rozita v samostan. Ko vprašam po vzroku, povedó mi, da je bolna.

Prosim torej neprestano, da bi jo smela obiskati.

Mati me torej vedejo k nji.

Na beli postelji ležala je Rozita, zavarovana s pletenico zoper nadležne muhe. Njena mati, mlada, uljudna oseba, je sedela poleg nje; na drugem konci sedela je indijanska strežajka s zavihanimi rokavi; njena dolžnost je bila, bolno deklico razveseljevati ter ji spolniti vsako njeno željo. Veseljem opojena hitela sem s razpetimi rokami k Roziti. V zavoji je izgledala kakor angeljček v oblakih. Vsprejela me je z usmevom; hotela je vstati, ali vse je bilo marno, padla je zopet nazaj na postelj. Odstranivši zavoj, se objameve. Moj Bog! Kako se je Rozita premenila! Njene ročice so bile takorekoč prozorne, obličje njeno, obdano od črnosvetlih las, bilo je blede ko vosek; njene oči, drugičkrat temno-modre, so pogledavale plaho okolo. Vender je bila vzlic temu krasna. A krasota njena me je napolnovala strahom. Med tem, ko se najini potrti materi tiho pogovarjate med seboj, je Rozita le težko naznajala svojo radost, da sem jo obiskala.

Odgovarjala je sicer pravilno, vender sve se le malo pogovorile o svojih vsakdanjih poslih. Vprašala me je tudi, so se li vrnili kolibrički nazaj v gozdiček in če véliki sreberni metulj še posedava na cvetji bujnih dreves in lepih cvetlic. Na vsa ta vprašanja

sem jej natanko odgovarjala. Ko pa opazim, da bi jo moglo daljše razgovarjanje utruditi, se objameve in poslovive v nádeji, da se v nekoliko dneh zopet sestaneve zdrave in vesele v samostanu sv. Marijete.

Ko pa tjà tudi tretjega dné ni prišla, vprašam donno Carmen, kedaj da morem zopet obiskati Rozito. Nuna, vsa objokana, vzame me v naróčaj, ter dé:

— «Ljubo dete, Rozite ne bodeš več videla . . . V nebesih je pri angeljčkih.»

— «Pri angeljčkih? . . . Kaj je umrla?»

Donna Carmen me tiho k sebi pritisne. Kakor znano, nisve vedele z Rozito, kaj pomeni: umreti.

— «Obiskala jo bom,» pravim na to.

— «Saj sem ti rekla, da je Rozita postala angeljček in da je v nebesih!»

— «To nič ne dé . . . videti jo hočem . . . šla bom k nji.»

Vsled nestrpnosti in žalovanja sem jo jela naganjati, takó da donna Carmen ni vedela, kaj bi počela z menoj. Konečno pravi:

— «Torej pa idive! Ali samo pod tem pogojem boš videla še jedenkrat Rozito, če ne boš jokala. Prosila bom tvojo mater, da te vedejo tjà, jutri bode ondi ples angeljčkov.»

Nič več nisem jokala.

— «Jutri bom videla Rozito!» vskliknem vsa obveseljena.

— «Da, toda jokati ne smeš, naj se zgodi karkoli. Tvoja prijateljica v nebesih bi se zeló nate hudovala in s tem bi ti vzbudila veliko nevoljo. Nu, mi obljubiš, da ne bodeš jokala?»

— «Zagotavljam vam, dobra donna Carmen!»

— «Smeješ se lahko, ako boš hotela!»

— «Se bom pa smejala, ker tako želite!»

Šla sem torej domòv potolažena, da bom jutri videla zopet Rozito.

II.

Ples angeljčkov. — Ne bom jokala. — Mučna materinska dolžnost. — Kako sem spolnila svojo obljubo.

Da bi pa čitateljica in čitatelj razumela nastopni odlomek, treba znati odnošaj, ki prevlada ne samo v Mehiki, nego v Peru in družih, Španjski podanih deželà.

V teh deželah, v kojih prebiva jako pobožno ljudstvo, se ne smatra otrokova smrt kot uzrok žalovanju.

Umrè li dete prej, nego je vedoma grešilo, pride v nebesa, kjer postane angeljček.

Tedaj ni povoda, da bi kedo pomiloval tako izgubo; temveč veseli naj se, da bode

dete uživalo večno blaženost prej, nego je poznalo protivja in trpljenja zemeljskega življenja.

Pokosí li smrt nedolžno dete, bojé se ne samo sorodniki, nego i lastna mati njegova, kazati očitega žalovanja. Spodobnost zahteva, da so vsi prav židane volje. Ko bi se komu izmed prijateljev le jedina solza prikazala v očeh, bilo bi se bati, da razsrjeni Bog pahne angeljčka iz nebes. Običajno se drugi dan po smrti vrši v hiši mrlička veselica. Jedó, pijó, pojó in plešejo okolo malega mrlička. Ta veselica imenuje se ples angeljčkov.

Naj si misli po svojem nazoru vsakdo, kar hoče o tem običaji, jaz sem bila navzoča pri plesu, ki se je priredil na čast moji prijateljici Roziti.

Ni najmanjše bojazni nisem občutila, da, z velikim koprnenjem sem čakala ure, ki ima priti, da bi se vže mogla udeležiti te slavnosti.

Zabava se je vršila zvečer. Oblečena sem bila v plesno obleko. Imela sem zlate uhane in bisernico okolu vratu. Pa tudi spremljajoča me mati imeli so lepo obleko; nihče ne bi verjel, da greve k pogrebni slavnosti. Srečno dospeve do hiše moje prijateljice. Ta hiša imela je, kot večina drugih, samo jedno

nadstropje, ker so potresi, ki vsako leto pomerno dvakrat razsajajo tu, višjim hišam jako nevarni. V hiši so bila odprta vsa okna, in vse duri; čarobna svetloba je skozi nje prihajala, veselo petje in godba odmevala je iz njih.

Predno sve vstopile, opomnijo me še mati:

— «Juana, spominjaj se svoje obljube, da ne boš jokala!»

— «Ne, ne bom jokala, mamica!» obljubujem.

Vstopive torej v pritlično prostorno dvorano, ki je bila z gosti uže vsa natlačena.

Žene, deklice v plesovni obleki kot me dve, so se sprehajale ali pa plesale po kitarinih zvôkih.

Črno oblečeni možje so sedeli okolu mize; nekateri so pili likvore, drugi so pušili cigarete ali so pa kvartali.

V jednom kotu dvorane pristrojena je bila jedilnica, kjer so sluge prišedšim ponujale razne prigrizke.

Vso to raznovrstno družbo osvetljevalo je nebrojno sveč in svetiljk.

Pozornost mojo je náse obračala slavnostna postelj, ki je bila postavljena sredi dvorane, odičena z belimi zastorami.

Na tej postelji ležala je uboga Rozita v beli obleki z robci.

Roke je imela sklenene, kot bi molila, njena glava pa je bila ovenčana s cvetkami. Laske imela je lepo razčesane in upala ličica pobarvana s karminom. Človek bi mislil, da sladko spi.

Cvetlice, kojih so sorodniki ogromno vkupe nanosili, so jo skoro vso pokrivalo. Mej cvetice so bile vtaknjene njene zlomljene igračice; med njimi sem poznala i te, koje sem ji bila jaz podarila.

Prižgane dolge sveče s svojo svetlobo, so delale, da je vse izgledalo kot v kaki kapelici. Ko zrem na ta nenavadni prizor, pač nisem pomišljala na jok; bila sem vsa zavzeta. Razsvetljava in veseli vriš se pač niso vjemali z nejasnim mojim pojmom o smrti. Ugle-davši Rozito v taki olepšavi sredi nakupi-čenih cvetlic, mislila sem, da spi.

Naproti nama pride nekoliko gospéj. Rozitina mati je imela svetlo obleko, z bi-seri in dragimi kamenčki obšito; vrat in roke imela je gole, in v črnih, gostih laseh imela je pripeto veliko rudečo rožo.

Obnašala se je jako veselo, pri najmanjši priliki smejala se je glasno. Opazila sem vender, da jej smeh ne prihaja od srca in da lica njena nimajo prirojene barve, tem-več je karmin, s kojim je pobarvala lica svoje hčerke, k temu največ pripomogel.

Druge gospé je niti za trenotek niso zapustile, dà, zdelo se je, da jo skrbno čuvajo. Objela je mojo mater in se ji zahvali, da je prišla ž njo «delit njeno radost». Potem je prišla vrsta name; dvigne me in me pritisne na svoje prsi.

— «Draga Juana,» pravi, «nikoli ne zabi mojega angeljčka, zeló te je ljubil, in ko bi bil ostal mej nami . . .»

Glas jej zastane in obličje se jej nakremži. Vže mi je postajalo milo pri srci in ko bi se ne bila spomnila svoje obljuje, koj bi bila plakala. Gospè, ki so nas spremljale, so takoj zabranile to.

— «Na kóga mislite, gospa Inova?» vpraša jo najstarejša izmed njih; «hočete li hči svojo z brezbožnim žalovanjem učiniti nesrečno? . . . Rajši se radujmo. Saj je to dan veselja.»

Nesrečna mati si skrivaj obriše solzo v očesu. Posili se na smeh ter nas vede v jedilnico, kjer smo bile primorane pokusiti kolač in pomerančni sok. Kmalu nas zvabijo vesele deklice v kolobar, da bi plesale po kitarinih zvôkih.

Še odmora si ne privoščijo, da bi mogle nekoliko premišljati in opazovati. Vsak je sam sebe in druge preglušoval; petje, plesanje in igre vrstili so se neprestano. Ko-

nečno se naveličamo ter prosimo, da se smemo oddahniti na klopici v samotnem kotu te prostorne dvorane.

A tudi tjà so nam donašali različna občvrstila, osebito zmrzolino, «mazamoro» nazivljeno, kruhke v mandljevem mleku, med v satovji, stolčene poslaščene orehke in druge slaščice. Dobro sem poznala te sladkarije, kajti večinoma so bili to izdelki od donne Carmen, in često smo je pokuševale v samostanu.

Pri vsem tem pa nisem mogla dolgo strpeti, da ne bi pogledala ljubčeka, počiva-jočega sredi množine sveč, svetiljk in cvetnih skupin. Vedno me je neka čudotvorna moč vlekla k nji. Vse na svetu bi bila rada dala, da bi mi bilo dovoljeno, približati se k nji.

Prešinilo me je prepričanje, da je ne bodem več videla, in če je že duša v nebesih, truplo gotovo položé v zemljo, kjer bo kmalu uničeno. Ni torej čudo, da so mi pri jednacijh mislih sladkarije donne Carmen ostajale v grlu, kot bi me hotele zadušiti. V glavi se mi je vrtelo, prsi so se mi krčevito dvigale in trepalnice so le težko zadrževale potok solz, ki so mi silile v oči. Vender sem premogla ta vtis.

Spominjajoč se dane obljube nuni in materi svoji, obljubila sem sama sebi:

— «Ne, ne bodem jokala . . . ne smem jokati!»

Mati moja, ki so bili istotako slabe volje v srci, poznali so mojo notranjo bôl.

Dvorljivost in spoštovanje do rodbine zahtevalo je, ne biti samo pokorna staremu običaji, temveč da bi tudi pohujšanja ne prouzročila. Naznanijo mi tedaj, naj se pripravim k odhodu.

Nerada sem ubogala. Zdelo se mi je, da ne smem zapustiti v spanji počivajoče Rozite in da jo moram še enkrat objeti. Domnevala sem, da bi gotovo odgovorila na moje objemanje, ko bi jo poklicala:

— «Rozita, dragica moja, jaz sem pri tebi!»

Prosila sem to svojo mater, ali ona mi je prošnjo mojo odločno odbila. Toda ne pustila sem se odstrašiti ter sem zaprosila gospo Inovo. Tudi ta se je temu protivila, vendar je vsled neprestane prošnje moje konečno v to privolila.

— «Kako iskreno sta se ljubila ta dva otroka!» pravi poluglasno.

Prime me za roko in me vede k opremljeni postelji.

Za menoj stopajoča mati mi pošepnejo:

— «Ne spozabi se!»

Približavši se k svoji tovarišici, kličem ljubeznjivim glasom:

— «Zbudi se vže, Rozita! . . . Tako te bodem ljubila, da ti nebesa nadomestim!»

Poljubila sem njene ustne in nehoté mi kane velika solza iz očesa na njeno obličje.

Poljub moj in solza sta učinila čudež.

Rozita se premakne, obraz njen se oživi, odpré oči in je zopet zatisne.

Ta prizor je kar omamil prisotne gledalce; meni se je pa zdelo, da to mora biti popolnem prirojeno.

Vsi gostje ostavijo petje in plesanje ter hité k postelji.

Gospa Inova se obrne k zbranim gostom, kličoč, veselja vsa opojena:

— «Ona živi! Ona je živa! . . . Hvala Materi Božji! Ta omedlevica je bila daljša, ko vse druge!»

Mnogi so menili, da je to samo prevara, ker smrt nikogar več ne spusti iz svojega objetja.

Rozita je nepremično ležala.

Zatim, ko je gospa Inova zrla nepremakljivo na svojo hčer, zavém se zopet in jo pozóvem:

— «Rozita! . . . draga moja Rozita!»

Oči njene se zopet odpró, život se strese, kakor bi vánj dihnila duša. Rozita s popolnem razumljivim glasom zakliče sè svojim srebernim glasom:

— «Juana! . . . mamica! . . .»

Vsklik splošnega iznenadenja čuje se iz vseh ust. Gospa Inova je prenesla svojo hčerko v tiho sobico ter poslala po zdravnika.

Rozita je v istini oživela. Napadle so jo medlobe in neizkušeni zdravnik, kakeršnih je pri nas dosti, mislil je, da je mrtva.

Gorka solza, s kojo sem porosila njeno obličje, probudila jo je zopet k novemu življenju.

Ko Rozito položé v gorko postelj in vsem oznanijo, da se je njeno zdravje vidno obrnilo na bolje, spustim se v trpki jok. Mati so me pa svarili.

— «Mamica! Sedaj pa odpustite,» pravim, «veselja plakam, in to je menda dovoljeno?»

Rozita ni samo popolnem ozdravela, temveč navali omedlevic so čim dalje tem redkeje se ponavljali, dokler niso konečno popolnem izginili.

Za nekoliko let, ko sve bili uže obe do vrha dorasli devici, rekla mi je večkrat:

— «Juana, ti si mi otela življenje . . . s solzo in poljubom!»

Narodna in univerzitetna
knjižnica

00000447078

